

Vzroki za vlago v panju

Vlado Auguštin

Svetovalec JSSČ za tehnologijo

vlado.augustin@czs.si

Poglavitni pogoji za uspešno prezimovanje čebelje družine so: njena optimalna številčna moč, zadostna količina kakovostne hrane in njeno dobro zdravstveno stanje. Poleg teh pogojev je v panju zelo pomembno prezračevanje, saj lahko odvečna vlaga v panju v zimskem času povzroči veliko škode v čebelji družini, satju, cvetnem prahu in še posebej v medu, ki ni pokrit z voščenimi pokrovc. Po nekaterih podatkih veliko več čebeljih družin umre zaradi čezmerne vlage v panju kot od mraza ali lakote. Obstajata dva osnovna vzroka nastajanja odvečne vlage v panjih, naseljenimi s čebeljami družinami. Prvi vzrok je počasno izhlapevanje vode, ki na kakršen koli način prodre v panj, tam ostane in počasi izhlapeva, drugi pa je neustrezno zračenje pri običajnih življenjskih funkcij čebelje družine.

Voda najlažje prodre v poškodovan panj skozi špranje ali luknje. Prav tako lahko pride voda v panj skozi žrelo, ko ob močnem deževju zapiha še močan veter. Ukrepi zoper takšen način ustvarjanja odvečne vlage v panju so zelo preprosti. Čebelje panje je treba redno vzdrževati in jih pravilno postaviti v čebelnjak oziroma v primeru nakladnih panjev na stojščca. Če se panji redno popravljajo in barvajo, ne bo v njih nobenih razpok ali odprtini, skozi katere bi lahko prodrla voda. Panje v čebelnjaku ali na stojščicah vedno postavljamo z rahlim nagibom naprej proti žrelu. Tako bo lahko vsa morebitna voda v panju iztekla ven skozi žrelo. Če je panj postavljen vodoravno ali z nagibom nazaj od žrela, se bo voda zadrževala v panju in postopoma izhlapevala. Kapljice kondenzirane vode bodo padale po čebelji gruči in povzročale nemir pri njih. To bo povzročilo povečano porabo hrane in še več vlage, satje z medom in cvetnim prahom bo začelo plesniti, takšna obnožina pa je strupena za čebele. Dogaja se, da so panji pravilno nameščeni, vendar se sčasoma zaradi vpliva vremenskih pogojev premaknejo, česar čebelarji ne opazijo in ne popravijo. Ker gre za dokaj pogost primer, moramo biti nanj čebelarji zelo pozorni. Da bi se izognili vlagi v panju, moramo čebelarji tudi paziti, da čebelnjake ali panje ne postavljamo na vlažnih, močvirnih krajih, prav tako se moramo izogibati preveč zasenčenim

mestom. Panji morajo biti tudi v zavetrju, kajti močnejši vetrovi hitro spreminjajo mikroklimo v njih.

Drugi vzrok ustvarjanja odvečne vlage v panjih je neustrezno zračenje. Po nekaterih podatkih porabijo čebelje družine od začetka oktobra do konca aprila približno 12 kg hrane. Pri porabi 1 kg hrane se sprosti približno 1 liter vode, ki mora nekako iz panja. Ne glede na to, kako pridejo v panj, se vodni hlapi dvigujejo proti gornjem delu panja. Če obstaja odprtina na zgornjem delu panja, bodo vodni hlapi izhajali skozi njo. Če v panju ni pravilnega prezračevanja, se ta voda kondenzira na stenah panja in satju (kar je še posebej nevarno), pitalniku ali celo izteče skozi žrelo. Vlaga v panju povzroči največ škode v satju s cvetnim prahom in medom, še posebej če ta ni pokrit z voščenimi pokrovc. Takšna hrana je škodljiva, saj čebele ob njenem uživanju zbolijo na prebavilih, čebelja družina slabi, manjša se količina zalege, v hujših primerih lahko pride tudi do propada čebelje družine. V takšnih primerih je treba spomladi vložiti veliko truda, da se stanje v tako oslavljeni čebelji družini normalizira.

Vlaga v panju je ob določeni temperaturi idealna za razvoj plesni. Če se satje navzame preveč plesni, postane neuporabno za čebelarstvo in ga je treba izločiti ter predeleti v vosek. Čebele so s takšnim satjem v panju blokirane, saj vanj ne morejo odlagati cvetnega prahu, nektarja, prav tako ne morejo čistiti celic, v katere bi zalegala matica. Prav tako z gibanjem po takšnem satju raznašajo spore plesni do mladih ličink in povzročajo bolezen poapnela zalego. Značilno bolezensko znamenje je propadanje pokrite zalege, ki se spremeni v suho belo ali sivo-črno mumificirano ličinko. Bolezen povzroča slabitev in apatijo čebelje družine ter motnjo starostne strukture čebel. Odstranjene mumificirane ličinke pred panjem lahko povzročijo nove okužbe zdravih čebeljih družin iz drugih panjev.

Da bi čebeljim družinam preko zime omogočili čim boljšo toplotno izolacijo, čebelarji pogosto popolnoma zaprejo panje, odprto pustijo samo spodnje žrelo, pa še na tega namestijo tako imenovane glavnike, ki preprečujejo vhod mišim. Tako zoženo žrelo ostane edina odprtina za zračenje v panju, in to od zazimnitve jeseni pa vse do spomladi. V takšnih primerih se ne razmišlja dovolj o odstranitvi odvečne vlage iz panja. Najboljši ukrep za njeno preprečevanje je, da zazimimo močne čebelje družine, saj se, z zadostnim številom čebel, brez težav odstranijo odvečno vlago tako, da segrevajo celoten volumen panja in tako preprečijo kondenzacijo vodnih hlapov znotraj panja.

Pri AŽ-panjih težavo premajhnega zračenja in s tem zadrževanja vlage v panjih lahko relativno preprosto rešimo tako, da panj zapažimo s penasto gobo in odstranimo lesena vratca. Znano je, da je penasta goba odličen izolator,